

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Sosial utjevning i barnehagen: kulturtilbud som en sosial utjevner

Equalizing social differences in the field of kindergarten: cultural activities

Kandidatnummer: 439, 521 & 549

BACH301

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett (FLKI)

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Modgun Ohm

Innleveringsdato: 25.05.2022

Antall ord: 12 203

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

Keywords: social differences, cultural activities, diversity, culture, team management, parent-collaboration.

The overall goal and aim with this bachelor's thesis has been to take a closer look at how the kindergarten at hand makes use of cultural activities as a way to work against social differences. Kindertartens should, as emphasized in the Framework Plan for kindertartens (2017, p. 11) as well as in the Kindergarten Act (2020, §2), be an arena for social equalization. Also, it is accentuated in reports to the White paper nr. 13 (2018-2019), p. 145) that the kindergarten shall provide all children, regardless of their background, experiences with cultural offerings to even out potential social differences (Meld. St. 13 (2018-2019), p. 145). Thus, the kindergarten has an important job, to provide all children with equal opportunity and experience. As the very starting point for the theme, we have formulated the following thesis: *How can cultural offerings help even out social differences in the kindergarten?*

As a research method, qualitative interviews were made use of. Such interviews seemed to complement our assignment the most as they provide in-depth answers in a doable manner. In total, we interviewed three educational leaders, that being kindergarten teachers, from three different kindertartens. Through the research work, we found that all teachers were aware of the important role kindertartens play in equalizing social differences. Also, interestingly, we found that the socio-economic backgrounds of the children's parents are not assigned much hold in the case of their everyday lives, although it may influence their access to cultural activities. There was a common understanding among all the kindertartens that cultural activities are important, as well as highly significant, for the children. Also, it was emphasized that cultural activities are of special importance to the children who do not access them at home. In relation to this, we found that parental cooperation is crucial in working with social equalization. The attitudes as well as the values of the kindergarten staff as a team were also highlighted as important in working with social equalization. However, the kindertartens pointed out that there are challenges associated with the use of cultural activities – the Covid-19 pandemic, absence and child participation being some of the findings in this case.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Problemstilling	6
1.2 Begrepsavklaring	7
1.2.1 Sosial ulikhet	7
1.2.2 Kulturtilbud	7
1.3 Oppgavens struktur	7
2.0 Tidligere forskning	7
3.0 Teori og føringsplaner	10
3.1 Forskrift og føringsplaner	10
3.1.1 Barnehageloven	10
3.1.2 Rammepplan for barnehagen	10
3.1.3 Stortingsmeldinger	11
3.2 Larsen og Slåttens om mangfold, sosiale ulikheter og kultur	11
3.2.1 Mangfold	11
3.2.2 Sosial ulikhet	12
3.2.3 Kultur	12
3.2.4 Barnehagekultur	13
3.3 Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell	13
3.4 Pierre Bourdieus teori om habitus og kapital	13
3.4.1 Habitus	14
3.4.2 Kapital	14
3.5 Glaser om foreldresamarbeid i et mangfoldig samfunn	14
3.6 Aasen om teamledelse	15
4. 0 Metode	15
4.1 Kvalitativ metode	16
4.1.1 Intervjuguide	16
4.2 Utvalg av informanter	17
4.3 Beskrivelse av gjennomføring	17
4.4 Metodekritikk	18
4.5 Etske retningslinjer	20
5.0 Analyse og drøfting	22
5.1 Sosiale ulikheter i barnehagen	22
5.2 Foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn	25
5.3 Foreldresamarbeidets betydning for å forebygge sosiale ulikheter	27
5.4 Kulturtilbud og nærmiljø	29
5.5 Barnehagekultur	30
5.6 Utfordringer knyttet til kulturtilbud	33

BACH301	439, 521 & 549	25.05.2022
Konklusjon		35
Litteraturliste		38
Vedlegg 1: Informasjonsskriv		40
Vedlegg 2: Samtykkeerklæring		44
Vedlegg 3: Intervjuguide		45
Vedlegg 4: Godkjenning av NSD		46

1.0 Innledning

I bacheloroppgaven har vi valgt å skrive om hvordan barnehagen kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller ved å benytte seg av kulturtilbud. Både Barnehageloven (2020, §2) og rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11) slår fast at barnehagen skal arbeide med å forebygge sosiale ulikheter. Dette betyr at det er et lovfestet arbeidsområde for alle barnehager å bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Dagens Norge er preget av et etnisk og kulturelt mangfold. Befolkningen er sammensatt av mennesker med ulike verdier, religioner, levemåter og ressurser. Full barnehagedekning ut fra etterspørsel ble oppnådd på landsbasis i 2006. I 2021 gikk 93,4 prosent av alle barn i Norge i alderen 1-5 år i barnehage (Statistisk sentralbyrå, 2022). Det betyr at samfunnets mangfold vil bli gjenspeilet i barnegruppen i barnehagen. Barnehagen vil være en arena for møter mellom ulike kulturer og ulike levemåter, og barnegruppene vil bestå av barn fra alle sosiale lag i befolkningen. Barnehagen har derfor en viktig oppgave med å arbeide for å utjevne forskjeller som er av en slik art at de kan påvirke negativt og begrense barns muligheter senere i livet. Derfor er personalets bevissthet og målrettede arbeid for sosial utjevning og inkludering både relevant og viktig. Det finnes mange måter personalet kan arbeide med denne problemstillingen på, og en arbeidsmetode vil være å la barna bli kjent med og erfare ulike kulturtilbud. Ved å lære seg å bruke og sette pris på ulike typer kulturtilbud, vil barna kunne øke sin kulturelle kapital. Vi skal senere vise til teori som sier at kulturell kapital er viktig for å lykkes i dagens utdanningssystem.

I barnehagen har personalet stor innflytelse på barns liv her og nå, men det de erfarer og lærer i barnehagen vil også være med å påvirke de mulighetene barna vil få i skolesystemet og videre i livet. Det er viktig at alle barn, uavhengig av bakgrunn, får et mest mulig likt utgangspunkt for et godt liv. Vellykket sosial utjevning betyr at sannsynligheten for å lykkes i utdanningssystemet og i livet ellers, er like høy uansett familiebakgrunn. Som i de fleste andre sammenhenger, er tidlig innsats også viktig på dette området. Med tidlig innsats menes at uheldige utviklingssirkler må brytes så tidlig som mulig (Frønes, 2019). Dette betyr at barnehagene må starte når barna er små, og arbeide målrettet for å redusere konsekvensene av sosial ulikhet i barnegruppen.

I Stortingsmelding nr. 16 (Meld. St. 16 (2006-2007)) blir det trukket frem at arbeidet med sosial utjevning er viktig, og at alle barn skal inkluderes gjennom hele utdanningsløpet. Sosial

ulikhet handler om ulik fordeling av goder og byrder i samfunnet, det kan dreie seg om utdanning, økonomi og fattigdom (Larsen & Slåtten, 2019, s. 85). I Stortingsmelding nr. 16 står det videre «(...) Det som gir særlig grunn til bekymring, er at disse forskjellene i stor grad har sammenheng med familiebakgrunn, det vil si foreldrenes utdanningsnivå, inntekt eller om en har majoritetsbakgrunn eller minoritetsbakgrunn» (Meld. St. 16 (2006-2007), s. 8).

Sosial ulikhet vil trolig påvirke i hvilken grad barna deltar på kulturelle aktiviteter på fritiden, enten fordi økonomien setter grenser, eller fordi foresatte ikke prioriterer slike opplevelser. Når vi vet at barn utvikler seg gjennom de erfaringene de gjør, kan et opplevelseshattig hjemmemiljø være med å prege barns læring og utvikling. Siden de fleste barn tilbringer store deler av dagen i barnehagen, har likevel personalet en unik mulighet for å bidra til å kompensere for de forskjellene som vil være mellom barna på dette området. Derfor har vi valgt å intervju tre pedagogiske ledere for å finne ut om de mener at barnehagens bruk av kulturtilbud kan være med på å utjevne de sosiale forskjellene.

En pedagogisk leder deltar i store deler av et barns liv, og har muligheten til å berike hverdagen deres på ulike måter. Som pedagogisk leder i barnehage, har en et ansvar for å lede det pedagogiske arbeidet og sørge for at Barnehageloven og rammeplanen blir fulgt gjennom arbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Dette betyr igjen at pedagogisk leder skal arbeide for å gi alle barn de samme mulighetene, slik det kommer frem i lov og Rammeplan for barnehagen.

1.1 Problemstilling

Vi har valgt å belyse følgende problemstilling: *Hvordan kan kulturtilbud bidra til å utjevne sosiale forskjeller i barnehagen?*

Som kommende barnehagelærere er vi opptatte av hvordan barnehager, med utgangspunkt i sitt samfunnsoppdrag om å forebygge sosiale ulikheter, kan bidra til at alle barn får tilgang på kulturelle opplevelser. Rammeplan for barnehagen (2017, s. 11) sier at barnehagen skal arbeide for å utjevne sosiale forskjeller, men kommer ikke med noen spesifikke føringer. Dette gjør at det blir opp til hver enkelt barnehage, hvordan de arbeider med tematikken. Vi ønsker derfor å se nærmere på kulturtilbud som en arena som kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

1.2 Begrepsavklaring

I dette avsnittet vil vi gjøre rede for ulike begreper som er viktige for bacheloroppgaven. Vi vil definere begrepene *sosial ulikhet* og *kulturtilbud*.

1.2.1 Sosial ulikhet

Larsen og Slåtten (2019, s. 85) definerer begrepet sosial ulikhet som goder og byrder som blir fordelt ulikt i samfunnet. Goder handler om inntekt, utdanning og arbeid. Byrder derimot handler om fattigdom, arbeidsledighet og marginalisering.

1.2.2 Kulturtilbud

I forskningen finner vi få definisjoner på hva kulturtilbud er. Dette vil vi komme nærmere inn på senere i oppgaven. Vi velger likevel å definere kulturtilbud som ulike tilbud på opplevelser som barnehagen kan benytte seg av. Dette kan for eksempel være tilbud som svømmehall, teater, museum, kino, bibliotek, VilVite og Akvariet.

1.3 Oppgavens struktur

I kapittel to vil relevant teori og forskning bli belyst. Her kommer vi inn på teoretikere som Bourdieu og Bronfenbrenner. Det blir også nevnt relevante lover, forskrifter og føringsplaner knyttet til problemstillingen. Videre kommer metodevalg, hvor det redegjøres for de kvalitative intervjuene. I neste kapittel drøftes resultatet og funnene opp mot teori. Til slutt vil vi konkludere og trekke frem de viktigste funnene.

2.0 Tidligere forskning

I dette kapittelet tar vi for oss hvilken forskning som tidligere har blitt gjort på barnehagens bruk av kulturtilbud. Det finnes lite forskning på temaet kulturtilbud knyttet til sosial utjevning. I pensumlitteraturen vi har undersøkt finner vi ingen tydelig definisjon på hva et kulturtilbud er. Imidlertid har vi funnet to artikler og en rapport vi mener er relevant for å få en dypere forståelse for tematikken og for å avklare hva et kulturtilbud er. De vitenskapelige artiklene og rapporten vi har anvendt er funnet på Idunn og Google Scholar.

Den vitenskapelige artikkelen *De er jo alle barn - mangfoldskonstruksjoner i barnehagen* (Lund, u.å.) fra Idunn, tar for seg barnehagen som arena for å arbeide for sosial utjevning. I denne artikkelen hevdes det at barnehagen skal «være samfunnets kulturformidler» (Engen, 2007; Lidén, 2017; Seeberg, 2003; Vike, Lidén & Lien, 2001 mfl., referert i Lund, u.å., s. 148). Lund trekker også frem at uansett hvilken sosial bakgrunn man har, skal alle ha de samme mulighetene (u.å., s. 157). Artikkelen tar for seg at personalet i barnehagen bør være bevisst med sine holdninger i arbeid med sosial utjevning.

For å komme frem til en egen definisjon av hva et kulturtilbud kan være, fant vi det nyttig å se nærmere på hvordan andre forskere har arbeidet med dette temaet. Den vitenskapelige artikkelen *Barns kulturbruk* fra Idunn, beskriver ni arenaer som blir betegnet som kulturelle arenaer; «kino, svømmehall, bibliotek, teater, konsert, museum, sirkus, sportsarrangement og fornøylespark» (Nilsen & Lind, 2014). Artikkelen presiserer at disse ni kulturelle arenaer har til felles at de må oppsøkes på eget initiativ. Noen av arenaene vil koste penger, mens andre vil være gratis. Noen er private mens andre er offentlig finansierte (Nilsen & Lind, 2014). Nilsen og Linds artikkel er med på å forme hva vi legger i begrepet kulturtilbud i denne bacheloroppgaven.

Rapporten *Unge deltakelse i kulturfrivilligheten - sosiale forskjeller i barn og ungdoms deltakelse i lokale kulturaktiviteter og inkludering i frivillige kulturorganisasjoner*, hentet fra Google Scholar, har vi også funnet svært interessant og relevant (Arnesen, Nordø & Sivesind, 2022). Rapporten trekker frem at kulturaktiviteter som teater, kunst- og håndverksforeninger kan være viktig for barns oppvekst. Når barn får kulturelle opplevelser gjennom aktiviteter, kan det bidra til større inkludering i fellesskapet. Gjennom disse kulturopplevelsene får barn mulighet å oppleve «læring, mestring og anerkjennelse» (Arnesen, Nordø & Sivesind, 2022, s. 5). Rapporten påpeker at barn som ikke får delta i

kulturaktiviteter, har større mulighet for å falle utenfor fellesskapet.

I rapporten kommer det frem at barn som kommer fra ressurssterke familier har større muligheter til å delta i aktiviteter, mens barn som kommer fra en familie med mindre ressurser har begrenset med tilgang til deltakelse i aktiviteter (Solstad og Bakken, 2020, referert i Arnesen, Nordø & Sivesind, 2022, s. 9). Videre viser rapporten sammenheng mellom foreldrenes sosioøkonomiske status og hvor ofte barn deltar i aktiviteter. Her kommer det frem at barn som kommer fra hjem med høy sosioøkonomisk status, deltar oftere enn barn som kommer fra hjem med lav sosioøkonomisk status (Arnesen, Nordø & Sivesind, 2022, s. 66).

3.0 Teori og føringsplaner

I dette kapittelet presenterer vi forskrift og føringsplaner, og teori som er relevant for å belyse problemstillingen. Først skal vi gjøre rede for relevante lover og forskrifter, deretter vil vi anvende teori som Larsen og Slåttens om mangfold, sosiale ulikheter og kultur. Videre presenteres Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell og Bourdieus teori om habitus og kapital. Vi vil også trekke frem Glaser om å foreldresamarbeid i et mangfoldig samfunn. Til slutt skal vi også presentere Aasen om teamledelse i personalet.

Barnehageloven, rammeplanen og stortingsmeldinger er ikke regnet som teorifundament, men er viktige lover, forskrifter og dokumenter som legger føringer for barnehagens arbeid. Derfor vurderer vi disse som relevant i teoridelen, ettersom vi kommer til å benytte det i analyse og drøfting. Barnehageloven angir hva barnehager er pliktet til å gjøre, mens Rammeplan for barnehagen er en forskrift til Barnehageloven. Den er mer detaljert og gir føringer om hva barnehagehverdagen skal inneholde og hvilket ansvar personalet har. En melding til Stortinget blir ofte brukt når regjeringen vil drøfte framtidig politikk på ett området.

3.1 Forskrift og føringsplaner

3.1.1 Barnehageloven

Barnehageloven regulerer barnehagedriften i Norge, og gjelder for både offentlige og private barnehager (Regjeringen, 2021). I Barnehageloven blir det slått fast at kommunen er lokal barnehagemyndighet. Barnehageloven §2 (2020) er en relevant paragraf når det gjelder sosial utjevning. I denne bestemmelsens 6. ledd blir det slått fast at barnehagen skal arbeide for å utjevne sosiale forskjeller.

3.1.2 Rammeplan for barnehagen

Rammeplan for barnehagen er en forskrift som er hjemlet i Barnehageloven §2, og som gir bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver. Den legger føringer som er utfyllende for reglene i Barnehageloven (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 3). Bestemmelsene i rammeplanen skal bidra til å kvalitetssikre at barn får et godt barnehagetilbud (Regjeringen, 2021). I rammeplanen står det at barnehager i sitt arbeid skal gi barn mulighet til å oppleve og

ta del i kulturopplevelser sammen med andre i nærmiljøet og samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51 & 56). Dette betyr blant annet at personalet arbeider slik at barn får varierte erfaringer med samfunnsliv og kulturliv.

3.1.3 Stortingsmeldinger

Stortingsmelding nr. 13 (Meld. St. 13 (2018-2019), s. 145) fremhever viktigheten av kulturlivet. Kulturlivet gir barn mulighet til deltakelse og utfoldelse. I denne stortingsmeldingen blir det understreket at alle skal ha mulighet til å delta i kulturaktiviteter og få opplevelser med blant annet litteratur, teater og kunst. Disse kulturaktivitetene bør være lett tilgjengelig for å forhindre utenforskap.

Stortingsmelding nr. 18 (Meld. St. 18 (2020-2021), s. 103) presenterer også arbeid med kulturtilbud. I denne stortingsmeldingen blir det formidlet at alle barn, uansett bakgrunn, skal få sjansen til å ta del i og medvirke i kulturtilbud av høy kvalitet som baseres på barnas interesser.

3.2 Larsen og Slåttens om mangfold, sosiale ulikheter og kultur

3.2.1 Mangfold

Larsen og Slåtten (2019, s. 51) definerer begrepet mangfold som forskjellighet eller sammensatthet. Larsen og Slåtten (2019, s. 17) hevder at et mangfoldig samfunn kan både være positivt for samfunnet, men også utfordre samfunnet vårt. Et mangfoldig samfunn vil være positivt, ved å gi mennesker mulighet til å være ulike. Samtidig vil et mangfold gjøre at ulikhetene vil være synlige gjennom utdanning og inntekt. Det vil også være ulikheter når det kommer til verdier og holdninger blant menneskene i samfunnet (Larsen & Slåtten, 2019, s. 17).

Mangfoldet i samfunnet kan både være synlig og ikke synlig (Larsen & Slåtten, 2019, s. 53). Ulikheter i alder og etnisitet kan være noe som er lett å se. Sosial klasse kan være vanskeligere å definere bare ved å se på en person. Dyr klær og utstyr vil være en måte økonomien til barnets familie vil komme frem på (Larsen & Slåtten, 2019, s. 53).

I et mangfoldig samfunn er det ifølge Larsen og Slåtten (2019, s. 54) viktig å arbeide med likestilling mellom grupper. Likestilling handler om at alle skal bli behandlet likeverdige, uavhengig av blant annet kulturell bakgrunn, religion, økonomiske ressurser og sosial status (Larsen & Slåtten, 2019, s. 56).

3.2.2 Sosial ulikhet

Forskning viser at det i Norge er en tydelig tendens til at sosial ulikhet går i arv (Larsen & Slåtten, 2019, s. 93). I dagens samfunn kan vi se en økende tendens til ulikheter enn tidligere. Foreldrenes utdanning har derfor stor betydning for hvordan barn klarer seg i utdanningssystemet. Økonomiske forskjeller kan føre til materielle ulikheter mellom barn (Larsen & Slåtten, 2019, s. 85). Larsen og Slåtten beskriver at barn som tilhører en familie med lite økonomiske ressurser vil ha færre muligheter til deltagelse på sosiale aktiviteter (2019, s. 88).

Larsen og Slåtten viser til forskning som handler om at i en lavinntektsfamilie sier én av tre familier at barna mangler materielle og sosiale goder (Årseth & Dokka, 2018, referert i Larsen & Slåtten, 2019, s. 88). Foreldrenes kulturelle kompetanse kan gjenspeiles i hvilken kulturell kompetanse barn utvikler (Larsen & Slåtten, 2019, s. 90).

3.2.3 Kultur

Larsen og Slåtten (2019, s. 116) hevder at en kan se kultur på to måter, det vi kan se og det vi ikke kan se. Det vi kan se er blant annet kunst, litteratur, klær, mat og bygninger. Mens det som en ikke kan se, tar for seg hvordan samfunnet er, samfunnets verdier, normer og virkelighetsoppfatninger (Larsen & Slåtten, 2019, s.116). De kulturelle forskjellene er økende i Norge. Den økonomiske utviklingen påvirker samfunnet, og gjør at noen er mer ressurssterke enn andre. Familier som er ressurssterke har større mulighet å ta del i kulturen som utvikles, mens de som er ressursvake har i mindre grad mulighet til dette (Larsen & Slåtten, 2019, s. 125).

Det er viktig at barn lærer å se at mennesker er både like og forskjellige (Larsen & Slåtten, 2019, s. 125). Å gjøre barn bevisst på det som er felles er viktig for å ufarliggjøre forskjeller og for å unngå ekskludering i barnegruppen. Det er også vesentlig at barn lærer at det å være forskjellig er positivt. På den måten får barn et større perspektiv og kan lære å respektere

kulturelle forskjeller (Larsen & Slåtten, 2019, s. 125).

3.2.4 Barnehagekultur

Barnehagekulturen inneholder to komponenter: kulturuttrykk og kulturinnhold som påvirker hverandre. Kulturuttrykk handler blant annet om hvordan personalet oppfører seg mot hverandre og hvilken tone de har når de snakker sammen. Kulturinnhold handler om hvilke verdier og normer som finnes i barnehagen, og hva som er viktig for barnehagen i deres arbeid (Larsen & Slåtten, 2019, s. 227).

3.3 Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell handler om hvordan mennesket som individ blir påvirket av miljøet på ulike nivå. Bronfenbrenner mener at barns oppvekstmiljø vil være et gjensidig samspill mellom mennesker, ting, kultur og institusjoner på ulike nivå (Gunnestad, 2019, s. 50).

Bronfenbrenner deler de ulike faktorene inn på mikronivå, mesonivå, eksonivå og makronivå. *Mikronivået* representerer de arenaene barn og unge er til stede, for eksempel hjemmet, barnehagen og vennegruppen. På dette nivået vil barna bli påvirket sterkt (Gunnestad, 2019, s. 51). *Mesonivået* handler om samspillet mellom de ulike mikronivåene. Det kan være samarbeid mellom barnehage og hjem eller mellom barnehage og nærmiljø. Hvordan kontakten er mellom de ulike mikrosystemene, påvirker kvaliteten på barns oppvekst (Gunnestad, 2019, s. 52). *Eksonivået* setter søkelys på miljøer der barnet ikke er til stede, men likevel påvirker dets oppvekst. Dette kan være for eksempel personalmøter i barnehagen eller foreldrenes arbeid. Gunnestad hevder at *makronivået* omfatter «kultur, holdninger, livssyn, tradisjoner, verdier, politiske syn, lovgivninger og så videre» (2019, s. 52). Rammeplan for barnehagen (2017) blir utarbeidet på makronivå. Disse fire nivåene er alle avhengig av hverandre for å kunne forstå barns oppvekst.

3.4 Pierre Bourdieus teori om habitus og kapital

En av de mest betydningsfulle sosiologene, Pierre Bourdieu, omtaler blant annet begrepene habitus og kapital (Wilken, 2008, s. 7).

3.4.1 *Habitus*

Begrepet *habitus* kan tolkes som et kulturbegrep (Wilken, 2008, s. 36). Begrepet tar for seg hvordan kulturen blir internalisert i individet og deres forståelse og handlinger blir naturligjort. Habitusbegrepet kommer inn på to prosesser. Den første handler om hvordan et individ tilegner seg kunnskap for å kunne handle betydningsfullt i verden. Den andre prosessen handler om hvordan individet overfører denne kunnskapen til handlinger (Wilken, 2008, s. 36). Med andre ord kan man si, slik som Larsen og Slåtten (2019, s. 91) beskriver, at *habitus* handler om hvordan et menneske ser på verden, handler og tenker.

3.4.2 *Kapital*

Ifølge Bourdieu (1983/86: 242, referert i Wilken, 2008, s. 39) finnes det både kulturell- og sosial kapital. Den kulturelle kapitalen innebærer kunnskap, utdanning og kompetanse. Den sosiale kapitalen innebærer familierelasjoner, nettverk og forbindelser (Bourdieu, 1983/86: 242, referert i Wilken, 2008, s. 39). Kulturell kapital tilegnes blant annet gjennom kjennskap til kunst, musikk og litteratur (Wilken, 2008, s. 56). Dette skjer i stor grad gjennom utdanning (Bourdieu, 1997, referert i Larsen & Slåtten, 2019, s. 91).

3.5 Glaser om foreldresamarbeid i et mangfoldig samfunn

Glaser hevder at et godt foreldresamarbeid handler om at personalet “har utviklet holdninger, respekt og forståelse for at foreldre er forskjellige” (2018, s. 17). Mange barn kommer hvert år til Norge med en annen kulturell bakgrunn enn majoriteten. Dette gjør at det blir stadig større mangfold i samfunnet og flere barn som vokser opp med ulike verdier og oppdragelseskultur (Glaser, 2018, s. 17- 18). Mangfoldet vil også speiles i foreldregruppen. Språket kan være en utfordring for mange foreldre med annen etnisk bakgrunn, da vil bruk av tolk ofte være nødvendig slik at denne foreldregruppen får med seg all riktig informasjon (Glaser, 2018, s. 93). Et tett samarbeid med foreldre vil være viktig for å kunne utgjøre helheten i et barns liv (Glaser, 2018, s. 19).

Barnehagen har en viktig rolle i samarbeid med å skape tillit og trygge foreldre (Glaser, 2018, s. 77). Det er viktig at alle foreldre opplever å bli «sett, hørt og verdsatt» (Glaser, 2018, s. 93). Både det formelle- og uformelle foreldresamarbeidet i barnehagen vil være viktig for å få en

god *informasjonsflyt*. *Det formelle samarbeidet* handler om de planlagte samtalene, som blant annet foreldresamtaler. *Det uformelle samarbeidet* handler om de spontane samtalene som foregår mellom personalet og foresatte (Glaser, 2018, s. 78). Disse uformelle samtalene kan ha stor betydning for begge parter, og gjøre at foreldre og personalet blir tryggere på hverandre. Glaser hevder at det uformelle samarbeidet er «viktig for alle foreldre, og det har en særlig betydning for mange minoritetsforeldre» (2018, s. 79). Dette er blant annet fordi det vil gjøre foreldrene mer kjent med barnehagens innhold og arbeid.

3.6 Aasen om teamledelse

Teamledelse i barnehagen handler om at personalet har et felles mål i arbeid med barn, og at de er avhengig av hverandre for å kunne nå målet. Et godt team er avhengig av at personalet er lærevillige og åpen for å utvikle seg (Aasen, 2012, s. 98). Motivasjon og mestring er også viktige faktorer i teamarbeidet. Dette bidrar til å skape fellesskapsfølelse (Aasen, 2012, s. 101). Teamlederen, eller den pedagogiske lederen har hovedansvaret for at barnehagen gir god kvalitet i arbeidet med barn (Aasen, 2012, s. 100). Videre har teamlederen også ansvar for at resten av teamet har kompetanse som kreves for at kvaliteten i arbeidet skal være godt (Aasen, 2012, s. 102).

Barnehagekulturen påvirkes av hvordan samspillet i personalet er og hvordan kommunikasjonen er i teamet (Aasen, 2012, s. 19). I teamarbeidet er det viktig at hele gruppen er bevisst på hvilke verdier og normer som er viktig for dem i arbeidet (Aasen, 2012, s. 28). Gotvassli (1999, referert i Aasen, 2012, s. 28) trekker frem begrepet *drakultur*. Det handler om at personalet i barnehagen har «høy personlig forandringsvilje, stå-på-humør og innsatsvilje».

4.0 Metode

I dette kapittelet gjør vi rede for metoden vi har brukt for å svare på problemstillingen. Vi vil først definere hva metode er, og deretter hvilken metode vi har valgt å bruke. Videre gjør vi rede for valg av informanter, beskrivelse av gjennomføring og analyse av intervjuet. Til slutt tar vi for oss metodekritikk og etiske retningslinjer.

4.1 Kvalitativ metode

Sosiologen Vilhelm Aubert definerer metode som «en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap» (1985, referert i Dalland, 2017, s. 51). Metode er et redskap vi bruker for å samle inn data til undersøkelsen til bacheloroppgaven. Det finnes både kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode gir data som er målbare som tall. Dette gir mer nøyaktighet og muligheter for å regne ut prosent (Dalland, 2020, s. 54).

Den kvalitative metoden fanger opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2020, s. 55). I bacheloroppgaven vil vi anvende kvalitativt intervju, fordi vi mener denne metoden er mest hensiktsmessig for problemstillingen. I de kvalitative intervjuene stiller vi åpne spørsmål til de pedagogiske lederne slik at vi får en dypere forståelse for hva de mener om temaet omkring kulturtilbud og sosial utjevning. For å unngå at det oppstår misforståelser under intervjuet, stiller vi oppfølgingsspørsmål for å få bekreftet at vi har tolket svarene på riktig måte. For oss er det viktig at vi har et godt samspill, både mellom oss studenter og med de pedagogiske lederne vi intervjuer.

Christoffersen og Johannessen (2012, s. 85) hevder at kvalitativt intervju kan gi en dypere innsikt i informantenes oppfatning og erfaringer. Derfor har vi valgt å intervju tre pedagogiske ledere, slik at vi kan få ulike innblikk og synsvinkler. For å sikre at vi får med oss all informasjon, blir det tatt i bruk lydopptak under intervjuene. Bruk av lydopptak gjør at kvaliteten på intervjuet blir bedre (Løkken & Søbstad, 2013, s. 115). Dette gjør at vi kan konsentrere oss med å stille gode oppfølgingsspørsmål og lytte til informantenes svar.

4.1.1 Intervjuguide

I forkant av intervjuene utarbeidet vi en intervjuguide som ble sendt ut til barnehagene. Når vi utformet intervjuguiden leste vi oss opp på hvilken type spørsmål som egner seg for å belyse

problemstillingen. Vi stilte åpne spørsmål med tanke på at det ikke legger noen føringer for den som blir intervjuet, men gir den pedagogiske lederen større mulighet til å svare fritt. Disse spørsmålene forberedte vi på forhånd og kan sees på som en ramme for intervjuet. Dessuten kan intervjuguiden sikre at det vi ønsker å gå igjennom blir tatt opp. Intervjuguiden styrker intervjuet og informanten får komme med nye vinklinger omkring temaet (Krumsvik, 2014, s. 123). Vi brukte intervjuguiden slik at intervjuet skulle bli mer strukturert og lettere for oss å ha en oversikt (se vedlegg 2).

4.2 Utvalg av informanter

Å få tak i informanter til en undersøkelse er ikke alltid lett, heller ikke vårt tilfelle. Noen barnehager avsto, og dette førte til at vi sendte ut forespørsel om intervju i e-post til flere potensielle barnehager. Valget falt på de tre barnehagene som takket ja til å være med på intervju først. En av oss hadde kjennskap til to av barnehagene og den siste barnehagen hadde ingen kjennskap til. Vi tok et strategisk utvalg av informanter til vårt intervju. Ifølge Dalland (2021, s. 59) innebærer et strategisk utvalg at man velger seg ut deltakere man tror vil ha noe å bidra med om fenomenet man ønsker å vite mer om. Vi ble enige om at en pedagogisk leder kan forventes å ha den kunnskapen og erfaringen som vil være nyttig og berikende til bacheloroppgaven.

4.3 Beskrivelse av gjennomføring

I gjennomføringen av intervjuet, ønsket vi å belyse hvordan barnehagen benytter kulturtilbud og om det kan være med på å utjevne sosiale forskjeller. Vi valgte å ha tre kvalitative intervjuer, der vi brukte intervjuguide. Vi stilte åpne spørsmål (se vedlegg 2) og kom med oppfølgingsspørsmål som vi mente var relevante. I forkant av intervjuet hadde vi et pilotintervju for å teste ut hvordan spørsmålene fungerte i praksis. Dette gjorde at vi var godt forberedt på intervjuene. Før intervjuene startet, skrev informantene under på samtykkeskjema, slik at vi kunne bruke lydopptak.

Vi gjennomførte alle tre intervjuene på et eget og uforstyrret rom. Dette gjorde at alle involverte kunne fokusere fullt og helt på intervjuet. Vi satt samlet rundt et bord under alle intervjuene. Dette gjorde at alle fikk øyekontakt med informanten. Det er viktig å tenke på hvordan kroppsspråket og holdningen er under et intervju. Vi satt derfor med åpne armer og var bevisste på at vi ikke satt med armene i kryss, da dette kan signalisere avstand og

lukkethet. Vi la opp til et kroppsspråk som kunne signalisere at vi var interesserte og årvåkne, og vi nikket underveis og sa «ja, mhm» som var bekreftende for informanten. I og med at noen av oss hadde kjennskap til to av barnehagene passet vi på at en av oss andre styrte disse intervjuene, slik at det ble mer formelt.

I forkant av intervjuet bestemte vi oss for hvilken rolle hver av oss skulle ha. En av oss ledet intervjuet, mens de to andre noterte underveis. Selv om vi valgte å bruke lydopptak vil fremdeles en notatblokk kunne være nyttig under intervjuet. Bruk av notatblokk gav oss muligheten til å kunne notere oppfølgende spørsmål underveis, samtidig kunne vi få med oss informasjon som kan være nyttig til tolking i etterkant, slik det er beskrevet i Løkken og Søbstad (2013, s. 115). Under intervjuene opplevde vi ut ifra små observasjoner, stemmeleie og gestikulering fra informanten, at noen var mer engasjerte over problemstillingen enn andre.

I intervjuet startet vi med et atferdsspørsmål som «Kan du fortelle litt om rollen din i barnehagen og hva du gjør?». Dette ble gjort for at informanten skulle bli mer komfortabel før vi gikk videre inn på tema kulturtilbud og hvorvidt barnehagen benyttet seg av det. Deretter stilte vi et spørsmål knyttet opp mot rammeplanen. Her var vi nysgjerrig på hvordan barnehagen arbeidet for at barna skulle bli kjent med byen, og se om de knyttet det til kulturtilbud. Til slutt ble det spurt om den pedagogiske lederens rolle kunne påvirke kulturen i barnehagen og om barnehagen merket noen forskjeller når det gjaldt foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn. Avslutningsvis ble informantene minnet på om at intervjuet er frivillig, og at de har rett til å trekke seg. Det ble også informert om at de har rett til innsyn i lydopptaket og at de kunne ta kontakt ved spørsmål.

4.4 Metodekritikk

Dette delkapittelet tar for seg hvorvidt presentert arbeid er til å stole på. Vi skal ta for oss begrepene reliabilitet og validitet. Ved enhver forskning vil det være muligheter for feilkilder som kan påvirke resultatet (Dalland, 2021, s. 58). I et kvalitativt intervju vil metodevalg kunne medføre både fordeler og ulemper som kan være med på å enten styrke eller svekke funnene vi har gjort.

I denne undersøkelsen er det viktig å vite hvor pålitelig svarene er. Reliabilitet handler om hvilke data som finnes, måten den samles på og hvordan den arbeides med (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 23). Validitet kommer fra det engelske ordet «validity» og betyr

gyldighet (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 24). Det handler om hvor gode dataopplysningene er og om det er til å stole på. Det er alltid vanskelig å si med sikkerhet hvor valide svar en informant gir. Det kan for eksempel være mange årsaker til at de som blir intervjuet utelater relevant informasjon eller «pynter på sannheten» og ønsker å fremstå som bedre enn de er på noen områder.

En av oss hadde kjennskap til to av informantene. Dette kan ha påvirket informantene til å si ja i første omgang. Det er viktig å understreke at dette kan være med å påvirke data slik Dalland nevner (2021, s. 60). Dette kan både påvirke oppgaven positivt og negativt. Det positive ved at en av oss hadde kjennskap til barnehagen er at det er en større sannsynlighet for at svarene er valide, fordi en har kunnskap om denne barnehagen sitt arbeid. Den barnehagen ingen av oss hadde kjennskap til, kan for alt vi vet, ikke fortelle hele sannheten, men fortelle det vi vil høre. Det er ikke en selvfølge at det den pedagogiske lederen vi ikke har kjennskap sier er valid. Vi må likevel velge å stole på at det som blir fortalt og at informanten er ærlig og redelig. Vi opplevde at informanten ingen av oss hadde kjennskap til hadde forberedt seg i større grad enn de informantene en av oss hadde kjennskap til. Den samme informanten følte vi også gav oss mer utfyllende svar, og selve intervjuet var også mer formelt enn de andre intervjuene. På den andre siden, så kan en ikke være helt sikker på reliabiliteten til denne barnehagen.

Innenfor kvalitativ forskning er det søkelys på å tenke i dybden og få frem god og valid kunnskap om det som skal forskes på (Krumsvik, 2014, s.19). Når en arbeider med et kvalitativt forskningsintervju er det viktig at intervju reliabiliteten er valid. Det betyr at en har presise intervju spørsmål og at informanten har oppfattet det riktig. Dersom det er uklart for den pedagogiske lederen hva hen faktisk svarer på, kan en stille spørsmål ved hvor mye en kan stole på de dataene vi sitter igjen med. I intervjuet stiller vi oppfølgingsspørsmål for å bekrefte at de spørsmålene vi stiller og de svarene vi får fra de pedagogiske lederne er oppfattet og forstått riktig. På denne måten styrker det validiteten i intervjuene.

Som nevnt tidligere, sendte vi ut spørsmål på forhånd. Dette kan være både en fordel og ulempe. Fordelen med å sende ut spørsmålene er at informantene får se de på forhånd og kan forberede seg og tenke igjennom det de synes er omfattende. Ulempen med dette er at informantene får tid til å notere ned stikkord på forhånd om hva de vil nevne, og de får da tid å forhøre seg med andre. Dette kan føre til at intervjuet ikke blir like valid og barnehagen kan bli fremstilt slik de selv ønsker.

Vi valgte bevisst å ta i bruk lydopptak i de kvalitative intervjuene, vel vitende om at dette ville gi oss en mer nøyaktig forskning. På en annen side kan lydopptak hemme informantenes svar. Informantene kan føle press eller ubehag når de vet at intervjuet blir tatt opp. Derfor brukte vi tid på å snakke om lydopptaket før intervjuene starter, slik Løkken og Søbstad (2013, s. 115) beskriver som viktig. Det ble forklart at informantene hadde mulighet til å stoppe opptaket, dersom det var noe de ikke ville fortelle på båndet.

Vi ønsker også å understreke at det kan være mulig at temaet vårt generelt vil påvirke svarene vi fikk fra informantene. Det er mulig at noen ikke ønsker å sette sin egen barnehage i dårlig lys, og med dette ikke gir oss helt ærlige svar som kan føre til at svarene ikke er like pålitelig. Noen vil kanskje tenke at de ikke ønsker å «røpe» for andre at de benytter seg lite av ulike kulturtilbud i arbeid med nærmiljøet. Bestemmelsene i rammeplanen er forpliktende for alle barnehager, og det kan være vanskelig å si at en ikke arbeider i samsvar med denne. Det er en stor og økende konkurranse mellom barnehager i dag, mange ønsker å være den beste barnehagen. Selv om undersøkelsen er helt anonym tenker vi at dette kan påvirke hvor pålitelig informantens svar er.

4.5 Etiske retningslinjer

Etiske overveielser handler om å tenke gjennom hvilke etiske utfordringer arbeidet til bacheloren vil medføre (Dalland, 2020, s. 168). I intervjuene er vi avhengig av tillit slik at informantene opplever at de blir ivaretatt når de bidrar til bacheloroppgaven. Når vi samler inn informasjon er det viktig å vurdere forskning opp mot samfunnets normer og verdier.

Forskningsetikk handler om å ivareta personvernet og sikre at informantene ikke blir påført skade eller bli identifisert gjennom navn (Dalland, 2020, s. 168). Derfor er det særlig viktig for oss å informere om at intervjuet er anonymt. Dette var noe vi understreket når vi sendte ut e-post til barnehagene, og noe vi nevnte både før og etter intervjuet. For å bevare identiteten til informantene har vi valgt å omtale de som «pedagogisk leder 1», «pedagogisk leder 2» og «pedagogisk leder 3». Anonymiteten gjør at de pedagogiske lederne kan være ærlige med oss, og at de ikke senere må forsvare det de har sagt til andre i personalgruppen. Dette er særlig viktig for et tema som er såpass sensitivt, som blant annet omhandler hvordan den pedagogiske lederen ser på sosial utjevning i sin barnehage.

Vi ønsket å ta i bruk lydopptak til intervjuene og måtte derfor melde prosjektet inn til NSD,

som er personvernombud for høyskoler. Dette måtte godkjennes fra NSD før vi kunne begynne å intervju. Før intervjuene startet fikk informantene signere et samtykkeskjema (se vedlegg 1). Christoffersen og Johannessen (2012, s. 45) henviser til personvernloven som stiller krav til samtykke når informantene skal delta et intervju.

5.0 Analyse og drøfting

I dette kapittelet skal vi analysere og drøfte svarene fra intervjuene vi har hatt. I drøftingen vil respondentenes svar bli knyttet opp mot teori og tidligere forskning. Her vil vi trekke frem de viktigste funnene og dele inn i ulike temaer med utgangspunkt i intervjuguiden.

Foreldresamarbeid er et viktig tema som blir nevnt under intervjuene. Det blir understreket at foreldresamarbeid kan ha betydning for hvor godt barnehagen lykkes i å utjevne sosiale ulikheter gjennom bruk av kulturtilbud. Derfor har vi valgt å trekke dette inn som et eget tema. Det første temaet vi tar for oss, er sosiale ulikheter i barnehagen, deretter foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn. Videre skal vi ta for oss foreldresamarbeidets betydning for å forebygge sosiale ulikheter, og neste tema omhandler kulturtilbud og nærmiljø.

Avslutningsvis tar vi for oss barnehagekulturen og utfordringer knyttet til kulturtilbud.

5.1 Sosiale ulikheter i barnehagen

Etter Barnehageloven §2 (2020) og Rammeplan for barnehagen (2017, s. 11), skal barnehagen arbeide for å utjevne sosiale ulikheter. Dette er en av mange oppgaver barnehagen har som samfunnsinstitusjon. De fleste barn tilbringer store deler av hverdagen sin i barnehagen. Barn kommer til barnehagen med ulike forutsetninger og fra varierende hjemmeforhold. Noen barn vokser opp i ressurssterke familier med gode forutsetninger, mens andre barn vokser opp i familier som er ressursfattige, enten det gjelder kulturell kapital eller økonomisk trang kår. Ifølge Bourdieu, vil utdanning være en viktig kilde til å tilegne seg sosial og kulturell kapital (1997, referert i Larsen & Slåtten, 2019, s. 91). Barnehagen, som første steg i utdanningssamfunnet kan derfor bidra til å utjevne fordelingen av kulturell kapital, ved å styrke barns kompetanse, blant annet gjennom å gi dem ulike erfaringer og opplevelser. Dette kan igjen føre til at alle barn lykkes bedre i det videre utdanningsløpet, og dermed klarer seg bedre i livet. Derfor er det viktig at barnehagepersonalet er seg bevisst på hvor mye de kan være med å påvirke i et barns liv, ved å velge pedagogiske arbeidsmåter som er med på å utjevne disse forskjellene, heller enn å forsterke dem.

Intervjuene viser at to av de pedagogiske lederne vi snakket med, er bevisst den rollen barnehagen har for å arbeide for sosiale ulikheter. Pedagogisk leder 1 og 2 forteller at de arbeider bevisst for å motvirke sosiale ulikheter blant barna i barnehagen. De legger til rette for at alle barn skal bli inkludert i aktivitetene, uavhengig av foreldrenes bakgrunn og hvilke

erfaringer barna har med seg fra hjemmet. Pedagogisk leder 1 sier «Vi prøver å inkludere alle, vi har et stort søkelys på at alle skal få være med». Hen uttrykker at barnehagen fungerer som sosial utjevning for barn som ikke har med seg kulturelle erfaringer hjemmefra. Dette kan handle om barn som ikke får anledning til å erfare blant annet teater, svømmeopplæring eller Akvariet sammen med sine foreldre. Pedagogisk leder 2 fremhever at de arbeider for at alle er like og alle barn i barnehagen skal få like muligheter. Videre sier pedagogiske leder 2:

Ulikheter skal ikke ha noe å si for en fireårings liv, da skal du ha det kjekt. Barn finner hverandre på tvers av det vi vet er store forskjeller, men det er vår kunnskap. Det er vi voksne som lager grenser.

Her understreker pedagogisk leder 2 at barna i utgangspunktet leker sammen på tvers av kulturell og sosial ulikhet. Det er derfor viktig at personalet har en pedagogikk som sørger for at de sosiale forskjellene ikke blir forsterket i barnegruppen. Hvis disse fireåringene kommer fra helt ulike hjemmemiljø, der en av dem blir stimulert og presentert for opplevelser, mens en annen ikke, vil dette etter hvert kunne påvirke hvordan de forholder seg til hverandre. Den ene vil kunne dele mange inntrykk og ha ideer til lek og aktiviteter, mens den andre har med seg mindre kulturell kapital inn i gruppen. Det er derfor viktig at barnehagen gir barna erfaringer og opplevelser som de kan ha til felles.

Pedagogisk leder 3 sier «De sosiale ulikhetene er ikke så synlig» og sier ikke noe om hvordan barnehagelærerens rolle kan påvirke den sosiale utjevningen. Det er usikkert om dette utsagnet betyr at hen mener at de har en homogen barnegruppe uten store sosiale ulikheter. Det kan også bety at ulikhetene er der, men at dette ikke kommer til uttrykk i det daglige. Som det fremkommer i Larsen og Slåtten, kan mangfold være både synlig og ikke synlig (2019, s. 53). Det er derfor avgjørende at barnehagen kjenner familiene godt, slik at de klarer å avdekke sosiale ulikheter som ikke er så synlige. Det vil være nødvendig dersom barnehagen skal kunne arbeide målrettet med å utjevne sosiale forskjeller.

Når barnehagelærere skal arbeide med sosial utjevning i barnehagen vil det være viktig å gjøre barn bevisst på at det er både likheter og forskjeller mellom mennesker (Larsen & Slåtten, 2019, s. 125), slik pedagogisk leder 2 nevner. Det å være forskjellig trenger ikke nødvendigvis å være noe negativt, snarere tvert imot. Derfor er det nødvendig at personalet i barnehagen fremmer verdien av det å være ulike for barn. Dersom et barn har to mødre, utenlandsk bakgrunn eller har et annet morsmål, er det viktig at personalet i barnehagen

snakker om dette som noe naturlig og positivt. Pedagogisk leder 1 sier «Vi markerte kinesisk nyttår nå nylig, fordi et barn har kinesisk far», hen sier også «Vi arbeider for at alle skal være likestilte selv om for eksempel ikke mamma og pappa er sammen». Det handler om å oppmuntre til nysgjerrige barn og vise interesse for det enkelte barnets oppvekst og bakgrunn, slik pedagogisk leder 1 nevner. Dette kan bidra til at barn får en bredere forståelse og respekt for ulikhet (Larsen & Slåtten, 2019, s. 125). Barnehagens oppdrag om å utjevne sosiale forskjeller må derfor ikke tolkes som at de skal arbeide for at alle skal være like. For å oppfylle rammeplanen sitt mandat, er det nødvendig at barnehagen arbeider for mangfold og viser at det er mange måter å leve på. Det er når forskjellene fører til at barn vil få ulike muligheter i livet, at det vil bli viktig at barnehagen arbeider for utjevning. For barnehagen handler det om å jobbe for at alle barn skal få anledning til å være i et utviklende og lærerikt fellesskap med mest mulig lik tilgang til opplevelser og erfaringer.

Ifølge Bronfenbrenner (Gunnestad, 2019, s. 51) blir barnehagen sett på som en del av mikronivået, siden de fleste barn tilbringer store deler av hverdagen her. Mikronivået er det nivået, sammen med hjemmet, som har størst påvirkningskraft i barnets oppvekst (Gunnestad, 2019, s. 50-51). Dette betyr at barnehagene har en unik mulighet til å påvirke tendensen til at sosial ulikhet går i arv (Larsen & Slåtten, 2019, s. 93). Intervjuene viser at pedagogiske leder 1 og 2 er opptatte av den viktige rollen barnehagen har for å utjevne ulikhetene. Larsen og Slåtten (2019, s. 88) beskriver at barn som tilhører en familie med lite økonomiske ressurser vil ha færre muligheter til deltagelse på sosiale aktiviteter. Derfor er det viktig at barnehagene arbeider målrettet for å gi alle barn gode opplevelser, for eksempel ved deltakelse i kulturlivet. Dersom personalet viser stort engasjement for kulturlivet og tar barna med på ulike kulturtilbud, vil barna kunne bli presentert for opplevelser som andre deler av mikronivået (foreldre) ikke tar dem med på. Pedagogisk leder 1 og 2 sier at det er personalet sitt ansvar å inkludere alle barn uansett hvilke hjemmeforhold de kommer fra, slik det også kommer frem i Larsen og Slåtten (2019, s. 56).

I intervjuene uttrykker pedagogisk leder 1 og 2 at det å få erfaring med ulike kulturtilbud kan bidra til sosial utjevning. Disse to pedagogiske lederne påpeker at kulturtilbudene er en arena hvor barna får ta del i og erfare nye opplevelser. Når vi vet at barn lærer og utvikler seg gjennom erfaringer, slik det også kommer frem i Stortingsmelding nr. 13 (Meld. St. 13 (2018-2019), s. 145), vil det være viktig at disse opplevelsene blir tilgjengelig for alle barn. Ifølge pedagogisk leder 1, er barnehagens bruk av kulturtilbud «viktig for barna, siden det er jo ikke

alle som får være med på alle disse tingene til vanlig». Videre sier hen «Når du har barn som du gjerne opplever ikke går på sånne ting, blir man veldig bevisst på at her har vi en oppgave å gi de samme erfaringene som til de andre». Dette forteller at denne barnehagen har operasjonalisert hvordan de kan arbeide for utjevning, og at de har en praksis som er i samsvar med Barnehagelovens bestemmelser på dette området. Her har de lagt opp til at alle barn som går i barnehage skal få delta på kulturelle tilbud, uavhengig av hvilke ressurser de har i hjemmemiljøet. Pedagogisk leder 2 sier «Jeg tenker at kulturtilbud stimulerer til aktivitet og jevner ut forskjeller». Pedagogisk leder 3 uttrykker ikke noe spesielt om sammenhengen mellom sosial utjevning og kulturtilbud, men sier derimot at opplevelsene barna får gjennom kulturtilbud er viktig.

Sitatene ovenfor viser at alle tre pedagogiske lederne mener at kulturtilbud er viktig og stimulerende for barn. Vi vet at barn har ulike forutsetninger og erfaringer med hjemmefra når det gjelder kulturell kapital (Bourdieu, 1983/86: 242, referert i Wilken, 2008, s. 39). Noen barn kommer fra en familie som har økonomi, ressurser og et ønske om å gi barna kulturelle opplevelser, mens andre barn kanskje aldri får oppleve å være med slike aktiviteter. Når pedagogene understreker den betydningen kulturtilbud har for barn, er det viktig at barnehagen tilbyr slike aktiviteter for å sikre at alle barna kan få tilgang til varierte erfaringer. Både pedagogisk leder 1 og 2 ser viktigheten av bruk av kulturtilbud og de er bevisste på den utjevningsrollen barnehagen kan ha ved å sikre at alle barn får tilgang på kulturelle opplevelser, uansett hvilken familiebakgrunn de har. Gjennom nye opplevelser vil barn kunne få føle på at de er en del av et fellesskap, og at de har tilgang til de samme arenaene som andre barn. Dette fremheves også i Stortingsmelding nr. 13 (Meld. St. 13 (2018-2019), s. 145), hvor det blir understreket at det er viktig for barn å kunne delta i kulturaktiviteter, slik at de unngår å bli ekskludert.

5.2 Foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn

Da vi spurte de tre pedagogiske lederne om de merket noen forskjell i barnehagehverdagen med tanke på foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn, fikk vi ulike svar. Pedagogisk leder 1 sier «Det finnes forskjeller her. En merker det jo, jeg jobber jo med det». Den pedagogiske lederen forteller at hen har vært i møte med en mor med mindre økonomiske ressurser, som trengte hjelp til å søke om aktivitetskort. En rapport viser at barn som har foreldre med mindre ressurser har færre muligheter til å delta i aktiviteter (Solstad og Bakken, 2020, referert i

Arnesen, Nordø & Sivesind, 2022, s. 9). Å spørre om hjelp som omhandler økonomi, kan være ubehagelig som forelder, særlig dersom en ikke har god relasjon til personalet. Det kan tyde på at denne moren og den pedagogiske lederen har bygd opp en relasjon basert på trygghet og tillit, slik Glaser (2018, s. 77) også påpeker er viktig i et foreldresamarbeid. For noen foreldre kan for eksempel språkproblemer eller problemer med å finne frem i systemet, gjøre at de går glipp av muligheter for støtte og hjelp. Noen ordninger vil direkte kunne påvirke barnas muligheter til å delta på sosiale arenaer. Da vil det å informere om, og hjelpe foreldre med å søke på tilgjengelige ordninger som dette, også være en måte der barnehagene bidrar til å utjevne forskjeller.

Pedagogisk leder 2 sier «Det ikke er store forskjeller i barnehagen, men det er likevel synlig». Denne pedagogiske lederen forteller at de har en overnattingstur som foregår utenfor barnehagen hvert år, hvor foreldrene må betale en egenandel for kost og losji for å kunne delta. En slik aktivitet kan være en økonomisk utfordring for foreldre med lavere inntekt. Hen forteller at de tidligere har opplevd at foreldre ikke har hatt råd til at barnet deltar. Da har barnehagen funnet en løsning og sagt «bli med du, det koster ikke noe» til foreldrene det gjelder. Larsen og Slåtten viser til forskning som handler om at i en lavinntektsfamilie sier én av tre familier at barna mangler materielle og sosiale goder (Årseth & Dokka, 2018, referert i Larsen & Slåtten, 2019, s. 88). For noen foreldre kan en betalingstur med barnehagen være med på å velte et ellers stramt budsjett. Det kommer frem at denne barnehagen sørger for at ingen barn må bli hjemme fra turene fordi foreldrene ikke har råd til å betale. De har da en bevissthet på at turen ikke skal bidra til å fremheve sosial ulikhet. Samtidig kan en stille spørsmål ved om barnehager bør ha aktiviteter som koster penger. Selv om man gjør dette gratis for de som trenger det mest, kan det oppleves ubehagelig og ekskluderende å måtte spørre barnehagen om å få bli med uten å betale. Dette kan foreldrene oppleve som en ytterlig påminning om at de har dårlig økonomi. Det kan i verste fall gjøre at de barna som trenger det mest ikke deltar på kulturtilbudene, og dermed bidra til å forsterke de sosiale forskjellene. Med tanke på inkludering og utjevning av sosiale forskjeller er det viktig at barnehager ikke legger opp til aktiviteter som krever foreldrebetaling.

Pedagogisk leder 3 sier «I barnehagen er det likt for alle, så om man skulle ha litt mindre ressurser, er det ikke noe vi merker på den måten». Videre sier hen at en likevel kan se synlige forskjeller gjennom utstyr og klær hos barna i barnehagen, slik det også hevdes i Larsen og Slåtten (2019, s. 53). Dersom et barn kommer i barnehagen med nytt utstyr, vil det kunne fremheve forskjeller og føre til misunnelse og utenforskap hos de barna som kommer

fra familier med mindre økonomiske ressurser. I slike situasjoner er det viktig med tydelige og bevisste voksne, som prøver å legge til rette for en pedagogikk som gjør at alle barn blir inkludert i fellesskapet. Pedagogisk leder 3 forteller at når de har karneval i barnehagen, sier de til foreldrene «ikke kjøp ting, kostyme og sånn, vi lager det her i barnehagen». Den pedagogiske lederen forteller at dette blir gjort bevisst for at «ingen skal føle seg utenfor». Dette viser at barnehagen er bevisst på det presset mange foreldre kan føle knyttet til kjøp av kostymer, og at de er opptatt av barnehagen sin oppgave med å bidra til å bygge ned sosiale forskjeller.

Både pedagogisk leder 2 og 3 sier at de i dag ikke opplever at den sosioøkonomiske bakgrunnen til foreldrene preger hverdagen i barnehagen. En forklaring på dette kan nettopp være at disse barnehagene arbeider aktivt og bevisst med å utjevne sosiale forskjeller, blant annet gjennom kulturtilbud. Dette kan gjøre at barna har mange felles erfaringer, som gjør det lettere for alle å delta i lek og samtaler fordi de har opplevd det samme. På den andre siden kan det også være at disse barnehagene ikke er like observante og opptatte av dette temaet, og dermed ikke får med seg de sosioøkonomiske forskjellene som kan være til stede i barnegruppen. Hvordan barnegruppen er sammensatt vil også variere fra år til år. Det betyr at selv om den sosioøkonomiske bakgrunnen til foreldrene ikke preger hverdagen i barnehagen i dag, kan dette endre seg ved neste barnehageår. Økonomiske nedgangstider og stor tilstrømming av flyktninger kan for eksempel kunne gjøre at problemstillingen i fremtiden vil bli mer aktuell i disse barnehagene.

5.3 Foreldresamarbeidets betydning for å forebygge sosiale ulikheter

I intervjuene blir foreldresamarbeid nevnt som en viktig betydning for å forebygge sosiale ulikheter. Pedagogisk leder 1 sier «Vi har mye fokus på minoritetsforeldre, at barna deres skal inkluderes sammen med de andre». Hen forteller videre at det vil være spesielt viktig å samarbeide godt med minoritetsforeldre når det kommer til kulturtilbudene. Pedagogisk leder 1 sier:

Vi har jo hatt utfordringer med dem og i forhold til at det er jo ikke alle foreldrene som kan engelsk (...). Men vi har prøvd, vi har jo tolk på foreldresamtaler, bruker mye bilder i månedsbrevene, for at det skal oppleves tydelig hva barna deres har vært med på.

Pedagogisk leder 1 forteller her at det kan være utfordrende om foreldrene ikke snakker samme språk som personalet, men legger frem ulike løsninger de har funnet for at foreldrene skal oppleve seg inkludert av barnehagen. Et slikt formelt samarbeid, blir ifølge Glaser (2018, s. 78) viktig for foreldrene for å få en god informasjonsflyt. Det å inkludere foreldre i barnas barnehagehverdag, vil også være viktig for å skape en helhet og sammenheng for barnas liv (Glaser, 2018, s. 19). Barnehagen må derfor prioritere å gi foreldre god informasjon om de kulturelle opplevelsene barna får i barnehagen, slik som pedagogisk leder 1 forteller.

Barnehagen må sette seg inn i foreldrenes situasjon og respektere at foreldre er forskjellige for å få til et godt foreldresamarbeid (Glaser (2018, s. 17). Dersom en forelder er ny i landet og ukjent med det norske samfunnet, er det for eksempel ikke nok å si at barnehagen skal på Akvariet. Det vil gi lite mening for foreldre som ikke har bakgrunnskunnskap om hva Akvariet er. Barnehagen må derfor prøve å forklare hva som skjer på dette stedet og hva barna opplever her. Bruk av tolk og utstrakt bruk av bilder kan være et hjelpemiddel for flerspråklige foreldre, slik som det både kommer frem i Glaser (2018, s. 93) og i intervjuet med pedagogisk leder 1. På denne måten vil foreldrene få riktig informasjon og få et godt innblikk i sine barns opplevelser i barnehagen. Det kan også bidra til at barna kan snakke med foreldrene om det de har opplevd, og kanskje foreldrene også ønsker å bruke dette kulturtilbudet selv sammen med barna sine.

I likhet med pedagogisk leder 1 samarbeider også pedagogisk leder 2 tett med foreldrene ved å gi dem informasjon om barnehagehverdagens innhold. Pedagogisk leder 2 sier «Vi får mye positive tilbakemeldinger fra foreldrene på det vi tar ungene med på». Hen forteller videre at den informasjonen de utveksler med foreldrene foregår mest ved hente og bringe situasjoner. Ifølge Glaser (2018, s. 79) vil slike uformelle samtaler ha stor betydning for et godt foreldresamarbeid og vil gjøre at både personalet og foreldrene blir trygge på hverandre. Pedagogisk leder 2 forteller at denne at barnehagen har et mangfold fra ulike kulturer. Hen forteller videre at barnehagen ser på mangfoldet som positivt, men nevner ingenting spesifikt om hvordan barnehagen særlig kan legge til rette for et godt samarbeid med denne foreldregruppen. Barnehagen legger stor vekt på det uformelle samarbeidet, og en slik samarbeidsform vil ut ifra Glaser (2018, s. 79) være spesielt viktig for minoritetsforeldre. Samtidig vil nok også et mer formelt samarbeid, slik som pedagogisk leder 1 nevner, være viktig også for denne gruppe foreldre. Det å få systematisk og tilpasset informasjon om barnehagehverdagen, utflukter og aktiviteter, vil trolig gjøre det lettere for disse foreldrene å forstå hva barna er med på. Pedagogisk leder 3 forteller lite om hvordan de samarbeider med

foreldrene.

5.4 Kulturtilbud og nærmiljø

I intervjuene spurte vi de tre pedagogiske lederne om hvilke kulturtilbud de benyttet seg av. Pedagogisk leder 1 forteller at de benytter seg av ulike kulturtilbud som VilVite, museum, bibliotek, konserter, svømmeopplæring, pepperkakebyen, Den kulturelle bæremeisen og Barnas Kulturhus. Den kulturelle bæremeisen og Barnas Kulturhus er gratis kulturtilbud fra Bergen kommune rettet mot barnehager. Barnas Kulturhus tilbyr en rekke kunst og kulturprogram som teater, drama, musikk, dans og film (Bergen kommune, 2022). Den kulturelle bæremeisen er et annet tilbud kommunen har for å utvikle gode kunstmøter (Bergen kommune, 2021). Pedagogisk leder 2 forteller at de benytter seg av museum, bibliotek, kulturfestivaler, forestillinger og svømmeopplæring. Pedagogisk leder 3 forteller at de tidligere har benyttet seg av kulturtilbud som Akvariet, museum, bibliotek og pepperkakebyen, men etter pandemien har det ikke blitt tatt opp igjen og sier «jeg håper det blir tatt opp igjen».

Felles for de tre barnehagene er de arbeider for å gi barn ulike og varierte opplevelser i møte med kunst og kulturaktiviteter, slik det også fremgår i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 51). I Stortingsmelding nr. 13 blir det understreket at barnehagen sitt utjevningsmandat bidrar til å gi alle barn mulighet til å oppleve kulturaktiviteter og kan gjøre de sosiale forskjellene mindre (Meld. St. 13 (2018-2019), s. 145). Disse kulturopplevelsene er betydningsfulle for at alle barn skal føle seg inkludert i fellesskapet, slik det også understrekes i rapporten *Unges deltakelse i kulturfrivilligheten* (Arnesen, Nordø & Sivesind, 2022). Pedagogisk leder 2 sier «Det er opplevelsen som er viktig. Så ja, å gi en opplevelse til folk tror jeg vil jevne ut forskjeller». Dette kan settes i sammenheng med begrepet «habitus» om hvordan barna kan tilegne seg kunnskap gjennom opplevelser, og overfører det i handlinger (Wilken, 2008, s. 36). Slik Bourdieu beskriver det, kan de opplevelsene barna i de tre barnehagene får gjennom kulturtilbud styrke den kulturelle kapitalen (1997, referert i Larsen & Slåtten, 2019, s. 91). Gjennom disse kulturaktiviteter tilegner barna seg kunnskap og kompetanse, og skaper sosiale relasjoner i fellesskap. Dersom et barn aldri får være med på slike kulturelle opplevelser, vil det kunne gjøre dem mindre rustet i møte med samfunnet, både nå og senere, og dette kan øke sjansene for å kunne bli ekskludert fra fellesskapet og samfunnet.

Pedagogisk leder 1 og 2 benytter nærmiljøet for å ta i bruk kulturtilbudene. Pedagogisk leder 1 forteller at det er viktig at barna får knytte bånd til byen de bor i og miljøet de hører til. Hen sier «Som en del av Bergen kommune er det viktig at vi bruker Bergen aktivt». Hen forteller videre at de for eksempel har gått på byvandring og hatt skilt- og statue jakt. Pedagogisk leder 2 forteller at barnehagen arbeider for å gjøre barna bevisste på hvilke kulturtilbud som er i nærmiljøet. Denne barnehagen har et prosjekt hvor de lager et kart over byen, der de blant annet plasserer de ulike kulturaktivitetene på kartet, «der er svømmehallen, der er Bryggen, der er biblioteket». På den måten kan barna få kjennskap til og et overblikk over deres nærmiljø, slik det også kommer frem i rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 56). Pedagogisk leder 3 sier «Vi har veldig mye fokus på nærmiljøet», og går på turer til butikker i nærrområde, men knytter ikke bruk av nærmiljø og kulturtilbudene sammen.

Ved å bruke nærmiljøet kan barnehager bidra til å gjøre kulturtilbudet mer tilgjengelig for barna og foreldrene deres. Det kan gjøre at barna får større tilknytning til ulike kulturuttrykk som de ser hver dag. Den ene barnehagen forteller at de har hatt skilt- og statuejakt. Mange barn passerer kanskje en eller flere statuer på vei til og fra barnehagen, og kunnskap og bevissthet om hvem det er laget statue av og historien knyttet til personen, kan gi barna daglige kulturelle opplevelser. Barna kan også dele denne kunnskapen med sine foreldre, og på den måten bidra til at de sammen får økt sin kulturelle kapital. Denne type kulturelle aktivitet i nærmiljøet vil også være mer tilgjengelig for familier med dårlig økonomi. Byvandring, skilt- og statuejakt er eksempler på kulturaktiviteter som er helt gratis for de som bor i byen, og bare krever en bussbillett for de som bor utenfor sentrum.

5.5 Barnehagekultur

I intervjuene kommer det frem hvilke verdier og normer de tre pedagogiske lederne knytter opp til temaet sosial utjevning. Dette forteller noe om kulturen i barnehagene. Hvilke verdier og normer som blir trukket frem som viktige vil variere fra barnehage til barnehage. Det vil også være ulikt hvordan disse vil vise igjen i barnehagene sin praksis. Dersom barnehagene ønsker å bruke kulturtilbud som et virkemiddel for å jevne ut sosiale forskjeller, er det viktig at de ansatte fremsnakker disse aktivitetene. Personalet må også arbeide for en barnehagekultur som arbeider aktivt mot fordommer og negative holdninger, slik at alle barn opplever at de og foreldrene er aksepterte.

Pedagogisk leder 1 trekker frem at det er viktig å være en god rollemodell for å skape en god barnehagekultur. Hen sier «Vi må jo være gode rollemodeller, det er vi alle i personalet bevisste på. Det er viktig for oss at vi snakker positivt om kulturtilbudene til barna, personalet og foreldre». Vi tolker pedagogisk leder 1 slik at denne barnehagen har en uttalt og omforent praksis der de fremsnakker de kulturtilbudene de tar del i. Dette tyder på at barnehagen både har et kulturuttrykk og et kulturinnhold som støtter opp under bruken av slike tilbud (Larsen & Slåtten, 2019, s. 227). «Vi er jo på en måte kulturarbeidere», understreker pedagogisk leder 1. At pedagogisk leder 1 omtaler seg selv og barnehagepersonalet som «kulturarbeidere» viser at hen har et bevisst forhold til kulturformidling og at de ser på kulturopplevelser som en viktig del av barnehagens innhold og oppgaver. Dette er noe som også blir understreket i tidligere forskning, der det blir fremhevet at «barnehagen skal være samfunnets kulturformidler» (Engen, 2007; Lidén, 2017; Seeberg, 2003; Vike, Lidén & Lien, 2001 mfl., referert i Lund, s. 148).

Pedagogisk leder 2 forteller at barnehagen deres arbeider bevisst med barnehagen sin kultur. Hen sier «Det er en utfordring at de ansatte vil ville, gidde og interesse seg». Det kan være vanskelig for en barnehage å gjennomføre kulturaktiviteter med en barnegruppe, dersom ingen i personalet har interesse for dette og tar ansvar for planlegging og gjennomføring. Når en arbeider i team i barnehagen er det viktig at det er dannet felles forståelse og verdier knyttet til arbeidet (Aasen, 2012, s. 28). Et engasjert og interessert personale vil være vesentlig for å kunne videreformidle interesse og opplevelser til barna. Dette gjelder kanskje særlig for de barna som ikke har noen erfaring med kulturtilbud, og som kan trenge særlig oppfølging for å tilegne seg opplevelsene.

Dersom barnehagen ligger langt unna for eksempel naturhistorisk museum, kan personalet se på det som et stressmoment å komme seg til og fra. Det er likevel viktig at barnehagen ikke velger vekk slike aktiviteter, fordi en da fratrar barnet muligheten til å få de erfaringene og opplevelsene et slikt tilbud vil gi. Den pedagogiske lederen har derfor et stort ansvar for at hele teamet i barnehagen har en innsatsvilje i arbeidet sitt, slik Aasen definerer som en drakultur (Gotvassli, 1999, referert i Aasen, 2012, s. 28). Dette vil igjen være mest viktig for de barna som i størst grad trenger at barnehagen presenterer dem for slike kulturaktiviteter. For å få til et vellykket teamarbeid, er det viktig at hele gruppen er bevisst på hvilke verdier og normer som er viktig for dem i arbeidet (Aasen, 2012, s. 28). Det er derfor avgjørende at

ledelsen i barnehagen klarer å få hele personalgruppen med på å prioritere bruk av kulturtilbud, og sørger for at alle medarbeideren har kunnskap om, og forståelse for, at slike opplevelser vil ha spesiell stor betydning for noen barn.

For noen barn vil det å oppleve kulturaktiviteter, være en ny opplevelse med områder som de ellers ikke hadde blitt kjent med. Dersom ledelsen i barnehagen er tydelig på dette, kan det være med på å skape engasjement og forståelse i personalet for at det er viktig å prioritere kulturtilbud, selv om det kan oppleves som arbeidskrevende å få til. Dette betyr at barnehager som skal bruke kulturtilbud som arbeidsmetode for å utjevne forskjeller, også må arbeide med kulturinnholdet i barnehagen. Det er viktig at personalet er bevisst på at inkludering og like muligheter for alle barn, er de normene og verdiene som ligger til grunn for å prioritere dette arbeidet.

Pedagogisk leder 3 forteller at barnehagekulturen er preget av inkludering og trygghet, og sier «Vi er jo et team, og for meg er det viktig at alle rundt meg har det bra, blir sett og hørt». Dette sitatet kan tolkes som at pedagogisk leder 3 er bevisst på at hele personalet skal bli ivarettatt og inkludert i fellesskapet. Videre sier pedagogisk leder 3 «Jeg ønsker at medarbeiderne kan komme til meg om det skulle være noe. Vi kan prate og finne løsninger sammen». Å ha en slik innstilling, der kommunikasjon og samspill står sentralt, blir ifølge Aasen (2012, s. 19) understreket som viktig for teamet i barnehagen. Å være trygge på hverandre og å ha en åpen dialog vil dessuten også være en forutsetning for å nå målene teamet setter seg (Aasen, 2012, s. 98). For at barnehagen skal kunne gjennomføre ulike kulturaktiviteter er det derfor viktig at personalet har et felles mål og lik oppfatning av viktigheten ved kulturtilbud. Det er derfor viktig at teamleder ved behov motiverer personalet i arbeidet med kulturaktiviteter, og minne dem på at dette er et felles mål som de har satt seg, slik Aasen (2012, s. 101) fremhever som en viktig del av teamarbeidet. Pedagogisk leder 3 forteller at barnehagen synes det har vært vanskelig å ta i bruk kulturtilbudene etter pandemien. Da vil det være viktig for pedagogisk leder 3 å bruke den åpne kulturen de har opparbeidet seg til å minne om hvilke felles mål og verdier de har, og motivere personalet til å oppsøke disse tilbudene igjen.

5.6 utfordringer knyttet til kulturtilbud

I alle intervjuene kommer det frem at det kan være utfordrende å gjennomføre kulturaktiviteter med en barnegruppe, særlig de siste to årene. De tre pedagogiske lederne forteller at bruk av kulturtilbud i barnehagen har vært begrenset på grunn av Covid-19. Flere kulturtilbud har vært stengt under pandemien, og dette har ført til at barnehagene ikke har hatt mulighet til å ta barn med på disse aktivitetene, som de vanligvis gjør. Pedagogisk leder 1 sier «Covid-19 har hatt en veldig negativ effekt på kulturtilbudene. (...) Det har jo kommet tilbake igjen, men det satt langt inne å begynne igjen». Her kommer det frem at når samfunnet etter hvert har åpnet opp igjen, var det utfordrende å begynne å ta i bruk kulturtilbudene igjen, fordi de fremdeles var opptatt av smittefaren. Pedagogisk leder 2 sier «De siste to årene har det vært labert, men vi oppsøker kulturmulighetene nå som samfunnet er åpnet opp». Dette sitatet viser at denne barnehagen har begynt å benytte seg av kulturtilbudene igjen etter pandemien. Pedagogisk leder 3 sier «På grunn av Covid-19 har det ikke vært mye bruk av kulturtilbud, og dette har vi på en måte ikke startet opp igjen med». Etter pandemien har mange kulturinstitusjoner klaget over at publikum ikke er tilbake på samme måte som før, selv om alle restriksjoner nå er borte og tilbudene er tilbake. En undersøkelse viser også at over halvparten av nordmenn går sjeldnere på kulturarrangementer nå etter pandemien (Ellefsen, Lie & Ingebretsen, 2022). Dette er noe pedagogisk leder 1 også bekrefter, når hen sier det satt langt inne å begynne igjen. Det kommer også frem hos pedagogisk leder 3 når hen sier at barnehagen ikke har fått startet opp igjen med kulturtilbudene. Det er derfor viktig at barnehagene prioriterer slike aktiviteter i tiden fremover, siden mange barn har fått få kulturelle opplevelser de to siste årene. Dette vil være spesielt viktig for de barna som har foresatte som ikke tar de med på slike tilbud, og som er helt avhengig av barnehagen for å få slike opplevelser.

En annen utfordring som blir nevnt i intervjuene er bemanningen i barnehagen. De tre pedagogiske lederne nevner at barnehagene er avhengig av full bemanning for å kunne benytte seg av kulturtilbudene. Dersom det enten er sykefravær eller barnehagen mangler personal, dropper barnehagene å gjennomføre opplegget på grunn av sikkerhet. Pedagogisk leder 1 sier «På grunn av sykefravær til tider, har vi måtte ta kontakt og avbestille forestillinger. (...) Men vi prøver å gjennomføre det, så lenge det lar seg gjøre». Pedagogisk leder 2 trekker frem sikkerheten som førsteprioritet for å kunne gjennomføre et opplegg utenfor barnehagen. Hen sier:

Så sikkerheten er jo nr. 1 da. Har vi planlagt noe og en er syk, så kan vi ikke gjennomføre. Det må begynne med sikkerheten før vi kan utføre en plan. Har du de formelle rammene så kan du kose deg. Men jeg reiser ikke til byen med 10 barn alene, hehe. Så det har vi veldig klare linjer på.

Pedagogisk leder 3 sier «Barnehagehverdagen er veldig uforutsigbar. Det viktigste er bemanningen. Det kan gjøre det utfordrende å gjennomføre kulturaktiviteter. Heldigvis kan vi hjelpe hverandre på tvers av avdelingene om vi mangler voksne». Bemanning er et generelt problem i mange barnehager både praktisk og politisk, slik det kommer frem i Weddes rapport (2020). Grunnbemanningen er for lav, og flere barnehager trenger vikarer tilgjengelig for at de ikke må avlyse aktiviteter, slik de tre pedagogiske lederne nevner. Dette er noe som ikke berører bare kulturtilbud, men også andre aktiviteter i barnehagen.

I intervjuene kommer det også frem at det kan være utfordrende å la barn få medvirke i hvilke kulturaktiviteter barnehagen benytter seg av. De tre pedagogiske lederne forteller at barnehagen må melde interesse for de ulike kulturtilbudene de vil benytte seg av. Videre forteller de at det er ofte «førstemann til mølla»- prinsippet som gjelder. Dette betyr at barnehagene må ta raske beslutninger om de får en forespørsel om å være med på for eksempel et teaterstykke. Dette gjør at barnehagen ikke alltid får mulighet til å spørre barna «vil dere se den eller den forestillingen?» slik pedagogisk leder 1 eksemplifiserer. Det kommer frem hos pedagogisk leder 1 at barns medvirkning får også mindre plass på grunn av begrenset valgmuligheter. Pedagogisk leder 1 sier «Vi er jo sammen med barna hele tiden og lytter jo til hva som vil være interessant for dem. Det er jo ikke kjekt å gå på noe som vi merker de overhodet ikke har noe interesse for». Her kommer det tydelig frem at de lytter til barnas interesser. På lik linje som pedagogisk leder 1, forteller også pedagogisk leder 2 at de tar utgangspunkt i barnegruppens interesser. Å ta høyde for barns interesse i forhold til barns medvirkning i bruken av kulturtilbud, er også noe Stortingsmelding nr. 18 (Meld. St. 18 (2020-2021), s. 103) og rammeplanen (2017, s. 27) hevder. Samtidig vil det også være en oppgave for barnehagene å *skape* barnas interesse ved å presentere for nye og ukjente tema og kulturtilbud. Vi vurderer derfor at barns medvirkning på dette området ikke nødvendigvis vil være å bestemme hva de skal se eller gjøre, men kanskje heller å delta i ulike deler av gjennomføringen av aktivitetene. Dette kan for eksempel være medbestemmelse om hvilken vei skal de skal gå, når de skal spise eller hva de skal spise.

Konklusjon

I denne bacheloroppgaven har vi intervjuet tre pedagogiske ledere fra ulike barnehager, der vi har anvendt kvalitativt intervju som metode. Vi har trukket frem de viktigste funnene som kan være med å besvare problemstillingen: *Hvordan kan kulturtilbud bidra til å utjevne sosiale forskjeller i barnehagen?*

For å kunne få en dypere forståelse for det utvalgte tema, har vi sett på tidligere forskning. I forskningen har vi brukt ulike undersøkelser som har studert sosial ulikhet knyttet opp mot kulturtilbud og kulturbruk. Vi har også benyttet oss av relevante lover, forskrift og føringsplaner som Barnehageloven, Rammepplan for barnehagen og stortingsmeldinger. I drøftingen har vi anvendt teorier vi mente var aktuelle for å besvare problemstillingen. Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell og Bourdieus teoretiske begrep om habitus og kapital blir presentert, knyttet opp mot funnene og anvendt i drøftingen. Det blir også presentert annen teori som Larsen og Slåtten om sosiale ulikheter, mangfold og kultur, Glaser om foreldresamarbeid og Aasen om teamledelse.

Vi har sett at de tre barnehagene var bevisste i sitt arbeid på at barnehagen kan være en arena for sosial utjevning. Disse barnehagene er opptatt at alle skal være likestilt og inkludert uansett hvilken bakgrunn de har. For å kunne arbeide målrettet med å utjevne sosiale forskjeller, er det viktig at personalet er bevisste på sine egne holdninger, og at alle ser verdien av mangfold og det å være ulike. Inkludering og utjevning må gjennomsyre alt arbeid i barnehagen, slik at alle barn og foreldre uavhengig av bakgrunn og ressurser, opplever seg akseptert. Det å ha tilgang til aktiviteter og kulturelle opplevelser i barnehagen, vil gjøre at alle barna får en felles erfaring på dette området, og at disse opplevelsene ikke bare er forbeholdt de barna som blir tatt med på slikt av sine foreldre. Dette betyr at kulturtilbud i barnehagen er viktig for at alle barn kan bli inkludert i fellesskapet.

I artiklene og rapporten fra tidligere forskning kom det frem at foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn kan ha stor påvirkning for sosial ulikhet i barnehagen. Likevel, fant vi at foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn ikke ville ha like stor betydning som forskningen viste. Derimot vil kulturell kapital, slik Bourdieu nevner, ha større betydning for den sosiale ulikheten. Barnehagene var bevisste på foreldrenes økonomi ikke skulle ekskludere noen fra å være med på aktiviteter, og hadde ulik praksis for å sikre dette. God kommunikasjon med foreldrene var også viktig for å informere foreldre om de aktivitetene barnehagen deltar på. Da kan

eventuelle misforståelser bli ryddet bort, og foreldre får kunnskap som gjør at de lettere kan snakke med barna om det barna har opplevd. Dette vil kanskje være særlig viktig for minoritetsforeldre, som ofte ikke selv har opplevd det kulturtilbudet barna deltar på.

Kulturen vil variere fra barnehage til barnehage. Det gjelder også for de tre barnehagene vi intervjuet, men et fellestrekk er at de pedagogiske lederne understreket verdien av at personalet arbeidet i team og at de var avhengig av hverandre. De opplevde at gode rollemodeller er vesentlig for barnehagekulturen og hvordan den blir. Derfor bør de pedagogiske lederne arbeide for en barnehagekultur der alle barn og foreldre opplever seg akseptert, og der fordommer og negative holdninger blir tatt tak i. Barnehagen er avhengig av at alle i personalet har en forståelse av at kulturaktiviteter kan ha en utjevnende funksjon, og at deltakelse på disse kan være viktig for enkelte barn, både nå og for fremtiden. De ansatte må få kunnskap om hvor viktig slike varierte erfaringer er for barns lek og utvikling, og hvor avgjørende det derfor er at alle får tilgang til slike opplevelser. Dersom personalet ikke er interessert og villig til å benytte seg av kulturtilbud, vil det være vanskelig å gjennomføre i praksis. Det blir uttrykt at barnehagen skal være en kulturformidler. Et engasjert og interessert personale vil være vesentlig for å kunne videreformidle interesse og opplevelser til barna. Dette gjelder kanskje særlig for de barna som ikke har noen erfaring med kulturtilbud, og som kan trenge særlig oppfølging for å tilegne seg opplevelsene.

De tre barnehagene uttrykte at det kan være utfordrende å gjennomføre kulturaktiviteter med en barnegruppe. Det er blitt nevnt flere utfordringer som påvirker bruk av kulturtilbud i barnehagen. De tre barnehagene trakk frem at pandemien, manglende bemanning og barns medvirkning i noen perioder har preget barnehagens bruk av kulturtilbud. Pandemien har de siste årene vært den største hindringen for at barnehagene har kunnet gjennomføre slike aktiviteter, siden alt av kulturtilbud har vært stengt ned i lange perioder. Etter pandemien har kulturaktivitetene blitt tatt opp igjen i de fleste barnehagene. Sykefravær og underbemanning har likevel medført at barnehagene har måtte avlyse mange planlagte aktiviteter. Det kommer også frem at noen av barnehagene opplever at det er vanskelig å sikre barns medvirkning på dette området. Uansett hvilke praktiske problem barnehagene opplever, er trolig interesse og personalets vilje til å prioritere dette, den viktigste faktoren. Da vil trolig ønsket om å gjennomføre aktiviteten gjøre at barnehagen kan overvinne noen hindringer.

Vi har sett at forskning viser at de sosiale forskjellene i Norge øker. I denne oppgaven har vi vært opptatte av hvordan bruk av ulike kulturarenaer i barnehagen kan være med på å utjevne

sosiale forskjeller. Det er likevel viktig å være bevisste på at dette bare er ett av flere områder der barnehagene kan, og skal arbeide for mangfold og for redusere sosiale forskjeller. Vi mener at barnehagene i alt sitt pedagogiske arbeid må ta utgangspunkt i at barna kommer fra forskjellige hjemmemiljøer. Barnehagene må derfor velge metoder og arbeidsmåter som inkluderer alle barn, og som bidrar til å gi alle barn mest like muligheter.

Litteraturliste

Aasen, W. (2012). *Teamledelse i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Arnesen, D., Nordø, Å. D. & Sivesind, K. H. (2022). *Unge deltakelse i kulturfrivilligheten: sosiale forskjeller i barn og ungdoms deltakelse i lokale kulturaktiviteter og inkludering i frivillige kulturorganisasjoner* (Rapport 2022:05). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2988147/Sivilsamfunn_Rapport_2022_5_Digital.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager (barnehageloven)*. (LOV-2005-06-17-64).

Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergen kommune. (2021, 16. september). *Den kulturelle bæremeisen*.

<https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/kultur-idrett-og-fritid/kultur/kulturtilbud/den-kulturelle-baeremeisen>

Bergen kommune. (2022, 04. januar). *Barnas kulturhus for barnehager og skoler*.

<https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/kultur-idrett-og-fritid/kultur/kulturtilbud/barnas-kulturhus-for-barnehager-og-skoler>

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*.

Abstrakt forlag.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.). Gyldendal.

Ellefsen, V. U., Lie, H. & Ingebretsen, C. (2022, 14. mars). *Albertine (24) foretrekker Netflix i sofaen fremfor konserter og kino*. NRK.

https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/nordmenn-oppsoker-sjeldnere-kulturarrangement-1.15888205?fbclid=IwAR1bHExBAUP4SZa9gxWdRGKii-0qhyAQyk6qgGwQOywff_sJKRIQMd-_S48

Frønes, I. (2019). *Barnefattigdom er utviklingsfattigdom: En fagpolitisk refleksjon over barnefattigdom og strategier for å bekjempe den*. <https://doi.org/10.21340/g8nr-fb91>

Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid – barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Universitetsforlaget.

Gunnestad, A. (2019). *Didaktikk for barnehagelærere: en innføring*. (2.utg). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2019). *En bok om oppvekst*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

Lund, H. H. (u.å). “*De er jo alle barn*”- Mangfoldskonstruksjoner i barnehagen

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/9788215041261-2021-07>

Løkken, G. & Søbstad, F. (2017). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4.utg.). Universitetsforlaget.

Meld. St. 13 (2018-2019). *Muligheter for alle- Fordeling og sosial bærekraft*.

Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-13-20182019/id2630508/?ch=8>

Meld. St. 16 (2006-2007). *...og igjen sto igjen- Tidlig innsats for livslang læring*.

Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-16-2006-2007-/id441395/>

Meld. St. 18 (2020-2021). *Oppleve, skape og dele - Kunst og kultur for, med og av barn og unge*. Kultur- og likestillingsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20202021/id2839455/>

Nilsen, A. C. E. & Lind, E. (2014). *Barns kulturbruk*.

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/ISSN2000-8325-2013-02-07>

Regjeringen. (2021). *Regelverk for barnehager*. Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/regelverk-pa-barnehageomradet-/id620720/?expand=factbox2610411>

Statistisk sentralbyrå. (2022, 3. mars). *Barnehager*. Hentet 16. mai 2022 fra

<https://www.ssb.no/utdanning/barnehager/statistikk/barnehager>

Wedde, E. (2020). *Sykefravær i barnehagen sett fra innsiden – intervjuer med medlemmer av Utdanningsforbundet* (Rapport 1/2020). Utdanningsforbundet.

<https://www.utdanningsforbundet.no/var-politikk/publikasjoner/2020/sykefravar-i-barnehagen-sett-fra-innsiden--intervjuer-med-medlemmer-av-utdanningsforbundet/#Resultater>

Wilken, L. (2008). *Pierre Bourdieu*. (V. F. Andreassen, Overs.). Tapir Akademisk Forlag.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Informasjonsskriv om forskningsprosjektet

Bachelor for barnehagelærer

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for dette forskningsprosjektet og hva prosjektet innebærer for deg.

Formål

Vi ønsker med dette prosjektet å se nærmere på om barnehager benytter seg av tilgjengelige kulturtilbud. Formålet med denne forskningen er å få et innblikk i hvordan kulturtilbud barnehager benytter seg av kan være med på å utjevne sosiale forskjeller.

Problemstilling:

Hvordan kan kulturtilbud bidra til å utjevne sosiale forskjeller i barnehagen?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet (HVL) er ansvarlige for prosjektet.

Hvorfor er du inkludert i studien?

I dette prosjektet ønsker å intervju tre ulike pedagogiske ledere i tre ulike barnehager. Vi tenker at en pedagogisk leder vil ha de kunnskapene og erfaringene vi trenger for å berike prosjektet vårt. Vi tenker at barnehagene i Bergen kommune arbeider forskjellig med temaet vi skal skrive om, dette vil gi oss ulike svar som vi kan analysere. Vi kommer derfor til å ta kontakt med flere barnehager i hele Bergen kommune.

Hva innebærer prosjektet for deg?

Vi vil samle inn opplysninger gjennom lydopptak og ved bruk av et spørreskjema (intervjuguide). Det innebærer at du setter av 60 minutter til et intervju. Vi ønsker å innhente opplysninger om for eksempel hvordan barnehagen deres arbeider med sosiale ulikheter og om deres barnehage benytter dere av kulturtilbud. Informasjonen vi får fra intervjuet med lydopptak vil bli transkribert og senere slettet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *De som vil ha tilgang på behandlingsvalg er studentene 439, 521 og 549, i tillegg til veilederen vår Modgum Ohm.*
- *Vi vil anonymisere ved å ikke bruke navn, men f.eks. skrive pedagogisk leder 1, pedagogisk leder 2 & pedagogisk leder 3. Lydopptaket vil bli slettet når Bacheloroppgaven blir levert 25.05.2022.*
- *Vi vil anonymisere informasjonen vi får. Lydopptaket vil bare være til hjelp for å kunne samle inn nok data. Svarene vil bli bearbeidet og vil bli publisert og drøftet anonymt i bacheloroppgaven.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 25.05.2022. Ved prosjektlutt vil vi slette all informasjon og lydopptak vi har samlet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg fordi forskningsprosjektet er vurdert å være i allmennhetens interesse, men du har anledning til å protestere dersom du ikke ønsker å bli inkludert i prosjektet.

På oppdrag fra *Høgskulen på Vestlandet* har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å protestere
- å få innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- å få rettet personopplysninger om deg
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer eller å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- studentene: 439, 521 og 549
- veileder: Modgun Ohm

Vårt personvernombud:

- Trine Antikken Larsen (HVL sitt personvernombud), +47 55587682
- Personverntjenester på e post (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Studentene: *439, 521 og 549*

Veileder: *Modgun Ohm*

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet bacheloroppgave, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju.
- å delta i intervjuguide som metode.
- å delta i lydopptak.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

1. Kan du fortelle litt om rollen din i barnehagen og hva du gjør?
2. Benytter deres barnehage seg av ulike kulturtilbud?
3. I rammeplanen for barnehage, innenfor fagområdet *Nærmiljøet og samfunn*, står det at “Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden”. Hvordan tolker du dette sitatet fra rammeplanen, og hvordan tenker du at barnehagen kan arbeide med dette?
4. Hvordan arbeider dere med sosiale ulikheter i barnehagen?
5. Hvordan mener du din rolle som barnehagelærer kan påvirke kulturen i barnehagen?
6. Merker du noen forskjeller i hverdagslivet i barnehagen med tanke på foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn?
7. Er det noe mer du ønsker å tilføye som du føler du ikke har fått formidlet?

Vedlegg 4: Godkjenning av NSD**Referansenummer**

819708

Prosjekttittel

Intervju til bachelor

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Modgun Ohm, modgun.Ohm@hvl.no, tlf: +4755585715

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Student nr: 439, 521 & 549

Prosjektperiode

27.01.2022 - 25.05.2022

Vurdering (1)

01.03.2022 - Vurdert**OM VURDERINGEN**

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår

vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!